

Roheline Kool Eestis

Juhiseid keskkonnaülevaatuse korraldamiseks lasteaedades

Sirje Aher, Georg Aher

Lasteaia keskkonnaülevaatuse läbiviimist juhib lasteasutuse keskkonnatöörühm, kuhu kuulub juhtkonna esindajaid, õpetajaid, teisi töötajaid, lapsevanemaid ja soovituslikult ka õpilasi. Vaadeldakse vähemalt 12 valdkonna olukorda igapäevaelu korraldamises, majandamises ja õppetöös:

1. Info, teavitamine ja kaasamine
2. Elurikkus ja loodus
3. Kliimamuutused
4. Energia
5. Globaalne kodakondsus
6. Tervis ja heaolu
7. Meri ja rannik
8. Prügi
9. Õueala
10. Transport
11. Jäätmed
12. Vesi

Osa valdkondi võib vaadelda ühiselt, näiteks elirikkus, loodus ja õueala, või prügi ja jäätmed.

Ülevaatuse tegemisel tuleb osa andmeid koguda dokumentidest (laste ja töötajate arv, jäätmete kogused, vee ja elektri kulu jms), osa jaoks tuleb küsitleda töötajaid, lapsi ja lapsevanemaid. Kuna lapsed ei oska lugeda, siis peaks õpetaja sobivaid küsimusi lastega koos arutama.

Soovitame küsimused sõnastada nii, et saaks vastata kas „jah“ või „ei“ ning siis oma valikut selgitada.

Järgnevalt toome iga valdkonna kohta näidisküsimusi, mida võib sobivuse korral ülevaatuse tegemisel kasutada, kuid iga lasteasutus peaks oma ülevaatuse korralduse ise otsustama. Lastega teemade arutamisel ja vaatluste tegemisel võib lisaks maja ja õueala vaatlusele kasutada ka sobivaid pilte.

Ülevaatuse vormistamisel ärge unustage iga valdkonna kohta märkimast kuupäeva, millal see läbi viidi ja läbiviijate nimesid.

Ülevaatuse tulemuste põhjal saab koostada tegevuskava. Soovitame ülevaatuse käigus iga valdkonna kohta välja tuua, millega olete rahul ning mille suhtes tuleks midagi ette võtta. Selle alusel on kergem seada eesmärged ja tegevusi planeerida.

Roheline Kool Eestis

Näidisküsimused:

1. Info, teavitamine ja kaasamine

- Kas kõik õpetajad teavad, et osaleme rohelise kooli programmis?
Selgitus:
- Kas majja sisenev külaline (lapsevanem) saab infot, et oleme keskkonnasõbralik lasteasutus?
Selgitus:
- Kas lapsevanemad teavad, et meie üheks prioriteediks on keskkonnaharidus ja keskkonnasõbralik käitumine?
Selgitus:
- Kas lastevanematel on võimalik osaleda keskkonnahariduse kujundamisel?
Selgitus:
- Kas lapsed on mõistnud, et väärtustame keskkonnahoidu?
Selgitus:
- Kas haridusasutuse kodulehel on info, et osaleme rohelise kooli programmis?
Selgitus:
- Kas meie allhankijad, sh toitlustaja, ja tarnijad teavad, et vajame keskkonnasõbralikult toodetud materjale ja vahendeid?
Selgitus:
- Kas meedias või sotsiaalmeedias on ilmunud infot meie keskkonnasõbralikkuse kohta?
Selgitus:

2. Elurikkus, loodus ja õueala

- Kas on tehtud nimekiri, millistest liikidest on meie maja toalilled?
Selgitus:
- Kui tihti õpivad lapsed erinevaid taime-, seene- ja loomaliike tundma?
Selgitus:
- Kas oleme uurinud, kui palju Eesti taime-, seene- ja loomaliike lapsed tunnevad?
Selgitus:
- Kas on tehtud nimekiri ja skeem õueala puu- ja põõsaliikidest?
Selgitus:
- Kas teame, millised putukad, linnud ja teised loomad elavad õuealal või külastavad seda?
Selgitus:
- Kas oleme teinud midagi, et suurendada õueala elurikkust (näiteks kompostimine, putukahotellid, pesakastid, lindude talvine toitmine, kodumaiste puu- ja põõsaliikide istutamine jne)
Selgitus:
- (Lastele) Kas õuealal on lindudele pesakaste ja toidumajakesi, putukahotelle?
Selgitus:

Roheline Kool Eestis

- Kas meil on rajatud aed- ja köögiviljapeenrad, et lapsed näeksid, kuidas toidutaimed kasvavad ja saaksid õppida lihtsamaid aiatöid?
- Selgitus:
- Kas teie rühmal on oma peenar või toalill, mille eest hoolitseda?
Selgitus:
- Kas olete õues õppinud ja loodust uurinud?
Selgitus:
- Kas panete lindude toidumajja toitu?
Selgitus:
- Kas meie lasteaia mänguväljakute ääres on tuulekaitseks hekid?
Selgitus:
- Kas õuealal on ala, kus muru ei niideta ning lapsed saavad taimi ja putukaid uurida?
Selgitus:
- Kas õuealal saab palju joosta ja mängida?
Selgitus:
- jne...

3. Kliimamuutused

- Kas oleme teinud midagi, et tekiks vähem toidujäätmeid?
- Selgitus:
- Kas kasutame peenarde väetamisel lämmastikväetiste asemel komposti?
Selgitus:
- Kas kasvatame ise maitsetaimi (rohelist sibulat jms)?
Selgitus:
- Kas menüüs on vähemalt kord nädalas kalatoidud?
Selgitus:
- Kas toidu valmistamisel kasutatakse peamiselt kohalikku, lähedalt transporditud toorainet?
Selgitus:
- jne

4. Energia

- Kas teame, kui palju elektrit me kulutame erinevatel kuudel ja aastatel?
Selgitus:
- Kas oleme teinud midagi, et energiat säästa?
Selgitus:
- Kas meie maja on korralikult soojustatud?
Selgitus:
- Kas välisuks on varustatud sulguriga?
Selgitus:
- Kas tuled on alati kustutatud, kui ruumis kedagi pole?

Selgitus:

- Kas arvutid ja muud seadmed on välja lülitatud kui neid ei kasutata, mitte ooterežiimile jäetud?

Selgitus:

- Kas valge päevaga on lambid kustutatud?

Selgitus:

- Kas rühmaruumis on parajalt soe?

Selgitus:

- Kas lülitate mänguasja patarei kohe välja kui sa sellega enam ei mängi?

Selgitus:

- jne

5. Globaalne kodakondsus

- Kas kasutate õppetöös teiste maade muinasjutte?

Selgitus:

- Kas tutvustate õppetöös teiste maade muusikat?

Selgitus:

- Kas tutvustate teiste maade kombeid?

Selgitus:

- Kas tutvustate teiste maade toitu?

Selgitus:

- Kas tutvustate süsteemselt Eesti tähtpäevi, toitu, muinasjutte, muusikat, kodukohta?

Selgitus:

- Kas rõhutame kasvatuses, et inimesi ei tohi halvustada nende päritolu, kehalise eripära või muude teistest inimestest erinevate omaduste tõttu?

Selgitus:

- Kas oleme loonud kiusamisvaba keskkonna?

Selgitus:

- jne

6. Tervis ja heaolu

- Kas oleme loonud lastele päevakava, mille jooksul nad saavad palju liikuda?

Selgitus:

- Kas saad päeva jooksul palju liikuda – kõndida, joosta, ronida ja hüpata?

Selgitus:

- Kas käid nädalavahetusel väljas jalutamas või mängimas?

Selgitus:

- Kas lapsed oskavad õigesti käsi pesta ja teevad seda?

Selgitus:

- Kas lastele meeldib lasteaias olla?

Selgitus:

Roheline Kool Eestis

- Kas oleme teinud midagi, et lapsed eelistaksid süüa tervislikke toite?
Selgitus:
- Kas sööd tihti salateid, puuvilja ja muud tervislikku?
Selgitus:
- Kas lastel on võimalik iga päev õues mängida ja õppida?
Selgitus:
- Kas mängid tihti õues?
Selgitus:
- Kas toas toimivate tegevuste ajal on liikumispausid?
Selgitus:
- Kas haigestunud lapse saab paigutada teistest eraldi?
Selgitus:
- Kas soovitame magusate jookide asemel vett juua?
Selgitus:
- Kui sul on mure, siis kas saad sellest kellelegi lasteaias rääkida?
Selgitus:
- jne

7. Meri ja rannik

- Kas õppetöös on mere ja rannikuga seotud teemasid ja aktiivtegevusi?
Selgitus:
- Kas teeme õppekäike mere äärde ning seal temaatilisi vaatlusi ja mängu?
Selgitus:
- Kas kasutame koristamisel ja nõude pesemisel loodussäästlikke puhastusvahendeid?
Selgitus:
- Kas viime aegunud ravimid tagasi apteeki?
Selgitus:
- Kas soovitame lapsevanematel ja õpetajatel vältida hambapastat ja kosmeetikatooteid, mis sisaldavad mikroplaste (reklaamides sageli „puhastavad pärlikesed vms“)?
Selgitus:
- Kas räägime lastele ja lapsevanematele veelindude toitmise kahjulikkusest?
Selgitus:
- jne

8. Prügi ja jäätmed

- Kas kogume biojätmeid muust prügist eraldi?
Selgitus:
- Kas kogume paberit ja pappi muust prügist eraldi?
Selgitus:
- Kas kogume pakendeid muust prügist eraldi?
Selgitus:

Roheline Kool Eestis

- Kas kogume pandipakendeid?
Selgitus:
- Kas selgitame lastele, miks on vaja jäätmeid sorteerida ja mis sorteeritud prügist saab?
Selgitus:
- Kas rühmaruumis ja õuealal on prahti?
Selgitus:
- Kas prügikaste on majas ja õuealal piisavalt?
Selgitus:
- Kas prügikastid on õigetes kohtades?
Selgitus:
- Kas oleme töötajate ja lastega arutanud, kuidas tekiks vähem prügi?
Selgitus:
- Kas teame, kui palju jäätmeid me toodame?
Selgitus:
- jne

9. Transport

- Kas olete uurinud, kui palju lapsi tuleb lasteaeda jalgsi, jalgratta (tõukeratta), ühistranspordi ja autoga?
Selgitus:
- Kas teenindav transport sõidab lastele ohutult?
Selgitus:
- Kas hommikul on lasteaia ees palju autosid?
Selgitus:
- Kas nädalavahetustel kasutate linnas liikumiseks sageli oma autot või ühistransporti?
Selgitus:
- Kas soovitate lastevanematel, õpetajatel ja lastel rohkem jala käia?
Selgitus:
- Kas soovitate kasutada ühistransporti või autojagamist oma autoga sõitmise asemel?
Selgitus:
- Kas olete teinud kaardi (skeemi) sellest, kui kaugel lapsed ja õpetajad lasteaiast elavad ja arutanud, millise transpordiga (või jala) oleks neil kõige parem tulla?
Selgitus:
- jne

10. Vesi

- Kas majas on tilkuvaid kraane või halvasti töötavaid loputuskaste?
Selgitus:
- Kas olete uurinud, kas kraanivett kasutatakse säästlikult?
Selgitus:

Roheline Kool Eestis

- Kas õppetöös selgitatakse vee säästmise vajadust?
Selgitus:
- Kas õppetöös käsitletakse vee ja eluslooduse seoseid?
Selgitus:
- Kas suvel kogutakse kastmiseks vihmavett?
Selgitus:
- Kas olete vaadelnud ja võrrelnud veekulu erinevatel kuudel ja aastatel?
Selgitus:
- Kas olete selgitanud, et kraanivett on mõistlikum juua kui pudelivett?
Selgitus:
- Kas lapsed teavad, kust tuleb kraanivesi ja mis saab kasutatud veest?
Selgitus:
- jne

Roheline Kool Eestis

Kadrioru Saksa Gümnaasiumis läbi viidud keskkonnaülevaatuse formaat teema „Prügi“ näitel. Palume mitte otse kasutusele võtta, vaid koostada küsimused ise ja kohandada vorm oma tingimustele.

Valdkond: **Prügi**. Kuupäev: _____ Ülevaatust teinud õpilaste nimed: _____

1. Kas koolil on prügi osas selged põhimõtted? Jah/ei Selgitus:	6. Kas kooli õuealal on tehtud prügi seiret? Jah/ei Selgitus:
2. Kas need põhimõtted töötavad? Jah/ei Selgitus:	7. Kas õues olevad prügikastid on õigetes kohtades? Jah/ei Selgitus:
3. Kui ei, siis kas koolis tehakse midagi olukorra parandamiseks? Jah/ei Selgitus:	8. Kas õpilased on uurinud, mis tüüpi prügi koolis kõige rohkem tekib? Jah/ei Selgitus:
4. Kas kooli siseruumides on piisavalt prügikaste? Jah/ei Selgitus:	9. Kas koolis tunnustatakse jäätmetekke vähendamist? Jah/ei Selgitus:
5. Kas need on õigetes kohtades? Jah/ei Selgitus:	10. Kas kool on osa võtnud prüгитеemalistest kampaaniatest või üritustest? Jah/ei Selgitus:
Oleme rahul, et	Me peame midagi ette võtma, et